

International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies

International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies - is an international conference platform under open access policy. The conference is led by international expert members who take an objective approach to peer review, ensuring each research paper is reviewed, edited by authors and evaluated on its own scholarly merits and research integration. Publishing and joining on the proceeding of the International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies will ensure publishing experience and indexing possibilities on various global indexing.

Paxta Va G'alla Urug'Liklarini Tayyorlovchi Korxonalarning Iqtisodiy Rivojlanishi

Kabilov Odil Xurramovich

Urug'chilikni rivojlantirish markazi direktorining birinchi o'rinbosari

Annotasiya

Ushbu ish paxta va don ekinlarini tayyorlash bilan shug'ullanuvchi korxonalarning iqtisodiy rivojlanishini o'rganishga bag'ishlangan. Ushbu korxonalarni ishlab chiqarishni tashkil etish, boshqarish va modernizatsiya qilishning asosiy jihatlari hamda ularning barqaror rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar diqqat markazida. Tadqiqot zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, resurslardan foydalanishni optimallashtirish va bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobatbardoshlikni oshirish muhimligini ta'kidlaydi. Ishlab chiqarish jarayonida qo'shilgan qiymatni shakllantirish, logistika va mahsulotlarni ilgari surish, shuningdek, sohani rag'batlantirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ish, shuningdek, agrar sektorni rivojlantirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga yordam beradigan innovatsion yondashuvlar va strategiyalarni birlashtirish istiqbollari to'xtalib o'tadi.

Kalit so'zlar: paxta urug'liklari, g'alla urug'liklari, iqtisodiy rivojlanish, ishlab chiqarishni tashkil qilish, resurslardan samarali foydalanish, raqobatbardoshlik, innovatsion texnologiyalar, qishloq xo'jaligi sektori, qo'shimcha qiymat zanjiri, logistika, oziq-ovqat xavfsizligi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida qishloq xo'jaligi korxonalari, xususan, urug'lik tayyorlash bilan shug'ullanuvchi tashkilotlarning samaradorligi milliy iqtisodiyot rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Paxta va g'alla kabi strategik ahamiyatga ega ekinlar uchun yuqori sifatli urug'lik tayyorlash nafaqat hosildorlikni oshirish, balki qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishning asosi sifatida ham maydonga chiqadi. Mazkur maqolada urug'lik tayyorlash korxonalarining iqtisodiy rivojlanishi bozor iqtisodiyoti sharoitida qanday amalga oshirilishi va qanday imkoniyatlardan foydalanilishi lozimligi haqida so'z boradi.

Paxta va g'alla urug'liklarini tayyorlashning iqtisodiy ahamiyati to'qimachilik sanoati uchun xomashyo manbai sifatida yetakchi ahamiyatga ega bo'lib, eksport salohiyatini oshiradi. G'alla esa oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda asosiy o'rinni egallaydi va ichki bozorning barqarorligini ta'minlaydi. Ushbu ekinlarning hosildorligi va sifat ko'rsatkichlari bevosita urug'likning sifatiga bog'liq. Yuqori sifatli urug'lik esa korxonalar samaradorligini oshiradi va raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida urug'lik tayyorlash korxonalarining xususiyatlari qoidalariga

moslashish korxonalaridan quyidagi yo'nalishlarda o'zgarishlarni talab qiladi: Texnologik modernizatsiya zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish orqali urug'liklarni qayta ishlash va saqlash jarayonini optimallashtirish. Innovatsion usullardan foydalanib, urug'larning kasalliklarga chidamliligini oshirish. Resurslardan samarali foydalanish suv va energiya resurslarini tejash bo'yicha chora-tadbirlarni qo'llash, mavjud infratuzilmani optimallashtirish va yangi ishlab chiqarish quvvatlarini joriy etish. Bozor mexanizmlaridan foydalanish mahsulotlarning ichki va tashqi bozorlarda sotilishini ta'minlash uchun marketing strategiyalarini ishlab chiqish, xalqaro standartlarga muvofiq sertifikatlangan urug'lik ishlab chiqarish.

Urug'lik tayyorlash korxonalarining iqtisodiy rivojlanish strategiyalari bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun quyidagi strategiyalarga e'tibor qaratish lozim va faoliyat yo'nalishlarini kengaytirish, masalan, organik urug'lik ishlab chiqarish yoki qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash bilan shug'ullanish. Mahalliy va xorijiy investorlarni jalb qilish orqali texnologiyalarni yangilash va ishlab chiqarishni kengaytirish. Davlat tomonidan ajratilgan subsidiyalar va kreditlardan samarali foydalanish.

1. Kadrlar salohiyatini oshirish:

- a. Mutaxassislar uchun doimiy o'quv dasturlarini tashkil etish.
- b. Xalqaro tajribaga ega ekspertlar bilan hamkorlikni rivojlantirish.

2. Innovatsion rivojlanish:

- a. Ilmiy-tadqiqot ishlarini qo'llab-quvvatlash va yangi seleksiya usullarini joriy qilish.
- b. Raqamli texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga integratsiya qilish.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida paxta va g'alla urug'liklarini tayyorlovchi korxonalarining iqtisodiy rivojlanishi uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish, resurslardan samarali foydalanish va xalqaro standartlarga mos mahsulot ishlab chiqarish asosiy ahamiyatga ega. Ushbu yo'nalishlarda muvaffaqiyatga erishish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini mustahkamlash, innovatsiyalarni rivojlantirish va investitsiya muhitini yaxshilash lozim. Bu esa nafaqat qishloq xo'jaligi tarmog'ining rivojlanishiga, balki milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga ham xizmat qiladi.

Fermeru dehqonlar ta'biri bilan aytganda, paxtadan yuqori va sifatli hosil etishtirish erta bahorda erga qanday chigit qadalganiga bog'liq. Aslida, urug'chilik nafaqat paxta, balki qishloq xo'jaligining barcha ekinlari uchun katta ahamiyatga ega tarmoq. Shu bois, keyingi yillarda mazkur yo'nalishdagi ishlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Binobarin, ekinlar seleksiyasi va urug'chiligi sohasida fan, ta'lim va ishlab chiqarishni integratsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu maqsadda 2024 yil paxta hosili uchun paxta urug'liklarini tayyorlovchi korxonalar tomonidan 44,1 ming tonna urug'lik chigit tayyorlandi. Shundan 1 ming 652 tonna yuqori avlodli (elita) urug'lik chigit Urug'chilikni rivojlantirish markazi tizimidagi elita urug'chilik xo'jaligilari tomonidan tayyorlangan bo'lsa, qolgan qismi R-1 va R-2 avlodli urug'lik chigit etishti rishga ixtisoslashtirilgan Klaster va fermer xo'jaliklari ulushiga to'g'ri keladi. Urug'lik paxtani parvarish qilish va agrotexnik tadbirlar o'tkazilishini o'rganish bo'yicha soha mutaxassislaridan iborat ishchi guruhlar tashkil etilib, urug'lik paxta maydonlarida monitoring o'tkazildi. Monitoring davomida xato va kamchiliklarga yo'l qo'yilgan 1,383 gektar maydon urug'chilikdan chiqarildi.

Chunki bunday erdan sifatli chigit olib bo'lmaydi. G'allachilik bo'yicha esa 2024 yil hosili uchun 96,8 ming gektarga urug'lik don ekildi. Vegetasiya davrida monitoring o'tkazilib, urug'lik g'alla etish tirish va agrotexnik tadbirlar bo'yicha amaliy yordam ko'rsatildi. Bu borada ham xato va kamchiliklarga yo'l qo'yilgan 7,2 ming gektar maydon yaroqsiz bo'lib chiqdi.

Umuman, Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 12 oktyabrdagi qaroriga asosan, 89,6 ming gektar urug'lik g'alla kazildi. Natijada 12,3 ming gektar maydon yaroqsiz deb topildi. O'z navba tida, uning o'rnini qoplash maqsadida xorijdan urug'lik keltirib ekildi. Pirovardida 4 ming gektar

maydon hududiy aprotasiya komissiyasi tomonidan tanlab olindi.

Elita urug'chilik xo'jaliklarini birlamchi urug'lik bilan ta'minlash uchun paxta selektsiyasi, urug'chiligi va etishtirish agrotexnologiyalar, don va dukkakli ekinlar, sabzavot, poliz ekinlari va kartoshkachilik hamda sholichilik ilmiy-tadqiqot institutlaridan 2024 yil hosili uchun 16,5 tonna original va elita urug'lik xarid qilish bo'yicha shartnomalar tuzildi.

Ishlatilgan manbalar ro'yxati:

1. Иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни амалга оширишнинг айрим масалалари “Иқтисодиёт ва молия” нашириёти Тошкент, 2007 йил.
2. Экинни парваришlash муҳим, лекин, танланган уруғ катта аҳамиятга эга Янги Ўзбекистон газетаси Тошкент шаҳар 2023 йил 6 сентябр 181 сон, 4 бет
3. Yusupkhodjaeva, G. B. (2024). Formation and development of the digital economy problems and risks. World Economics and Finance Bulletin, 32, 64-69.